ВІДГУК

офіційного опонента, докторки юридичних наук, доцентки
Берч Вероніки Вікторівни на дисертацію Боровської Анастасії Олегівни
на тему: «Роль дорадчих органів у формуванні судової влади України»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми. Актуальність обраної теми зумовлена сукупністю чинників, що визначають сучасний стан та напрями трансформації судової влади в Україні. Від часу проголошення незалежності держава перебуває у тривалому процесі інституційного переосмислення, що супроводжується пошуком ефективних моделей функціонування демократичних інститутів, утвердженням вимог верховенства права та реального забезпечення прав людини. Вказані процеси істотно посилилися у зв'язку з реалізацією євроінтеграційного курсу, а в умовах повномасштабної російської збройної агресії проти України набули принципово нового значення, позаяк поставили перед державою завдання збереження стійкості правових інституцій в умовах правового режиму воєнного стану.

У зазначеному контексті особливої ваги набуває питання формування судової влади, оскільки саме від якості процедур добору, оцінювання та призначення суддів залежить рівень довіри до правосуддя та спроможність держави гарантувати ефективний судовий захист. Судова влада перестає сприйматися виключно як елемент державного механізму та набуває ознак ключового критерію демократичної зрілості, що обумовлює підвищену увагу до інституцій, залучених до її формування.

Особливе місце у цих процесах посідають дорадчі органи, впровадження яких стало відповіддю на тривалу кризу довіри до судової системи та суспільний запит на посилення участі громадянського суспільства у відповідних процедурах. Їх залучення до оцінювання доброчесності кандидатів на посади суддів і членів органів суддівського врядування суттєво

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № 1414/0
«20» 04 2026 р.

трансформувало традиційні уявлення про механізми формування судової влади.

Поряд із зазначеним, поступове розширення фактичного впливу дорадчих органів, поєднане зі специфічним правовим статусом, ставить питання визначення меж їх компетенції, природи прийнятих ними рішень, а також допустимих форм відповідальності. За цих обставин звернення до комплексного дослідження ролі дорадчих органів у формуванні судової влади набуває теоретико-прикладного значення, оскільки дозволяє закласти концептуальні засади для вдосконалення відповідних інституційних механізмів та підвищення їх ефективності в умовах сучасних викликів.

Наведені аргументи свідчать про наукову новизну, практичну значущість та доцільність дослідження ролі дорадчих органів у формуванні судової влади України, що сприятиме переосмисленню та розвитку доктринальних уявлень про механізми формування судової влади, уточненню правової природи та функціонального призначення дорадчих інституцій, а також виробленню концептуально виважених механізмів вдосконалення відповідних процедур із урахуванням міжнародних стандартів.

Оцінка наукового рівня дисертації. Високий науковий рівень дисертації А. О. Боровської зумовлений використанням значного обсягу наукових джерел, зокрема наукових праць представників різних напрямів юридичної науки, ґрунтовною емпіричною базою репрезентованого дисертаційного дослідження, підтверджується якістю сформованих висновків, пропозицій, узагальнень.

Отримані дисертанткою наукові результати, викладені у тексті дисертації та відповідних публікаціях, ґрунтуються на широкій емпіричній базі, що охоплює статистичні та аналітичні матеріали, судову практику, а також нормативно-правові джерела.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Новизна отриманих результатів проявляється у тому, що представлена наукова праця є першим в Україні монографічним

комплексним дослідженням ролі дорадчих органів у формуванні судової влади в Україні, в якому сформульовані важливі для теорії та практики поняття, висновки, пропозиції, що характеризуються новизною.

Дисертантом запропоновано авторську дефініцію дорадчих органів як постійно діючих незалежних колегіальних органів, які створюються відповідно до закону з метою сприяння суб'єктам призначення встановленню відповідності кандидатів на посади суддів, суддів, а також кандидатів на посади членів органів суддівського врядування критеріям доброчесності, професійної етики та у деяких випадках професійної компетенції і мають у своєму складі представників громадськості.

Особливої цінності набуває висновок автора щодо доцільності здійснення класифікації дорадчих органів в системі судової влади України за такими ознаками (критеріями): 1) за цільовим призначенням: (а) ті, які долучаються до формування суддівського корпусу (ГРД, ГРМЕ, Експертна рада, ДГЕ), (б) ті, які долучаються до формування органів суддівського врядування (Етична рада, Конкурсна комісія); 2) за суб'єктним складом: (а) дорадчі органи зі змішаним складом, що характеризується «іноземним елементом» (ГРМЕ, Експертна рада, Конкурсна комісія, Етична рада, ДГЕ), (б) дорадчі органи з однорідним складом за участі виключно громадян України (ГРД); 3) за наявністю перехідного періоду у процесі формування складу: (а) дорадчі органи, що передбачають перехід від змішаного складу до однорідного (Конкурсна комісія, Етична рада, ДГЕ), (б) дорадчі органи, склад яких є стабільно змішаним (ГРМ, Експертна рада).

Водночас критеріям наукової новизни повною мірою відповідають положення дисертації, що стосуються результатів дослідження, у межах якого сформульовано бачення, згідно якого повноваження дорадчих органів можливо розглядати у двовимірній системі, що передбачає: 1) сукупність прав і обов'язків дорадчих органів як колегіальних утворень, 2) сукупність прав і обов'язків членів дорадчих органів. Вони характеризуються наступними ознаками: зазначені у профільних законах і локальних актах, що закріплюють структуру та діяльність дорадчого органу; реалізуються у чітко визначеній

сфері з конкретно визначеною метою; застосовуються у регламентованих процедурах. Повноваження дорадчих органів поділяються на внутрішньо-організаційні та функціональні. До внутрішньо-організаційних належать повноваження членів і голови дорадчого органу (наприклад, участь у зборах дорадчого органу, скликання, підготовку й проведення засідань органу, ініціювання питань для розгляду на засіданні та інші). Функціональні повноваження пов'язані з виконання профільних функцій для досягнення мети діяльності органу (повноваження щодо збору, перевірки та аналізу даних, у тому числі персональних, повноваження щодо проведення співбесіди, повноваження щодо прийняття рішень про відповідність/невідповідність кандидатів встановленим критеріям та інші).

Новизною вирізняється також позиція дисертанта, відповідно до якої соціальна відповідальність дорадчих органів можлива лише в загальному значенні – як відповідальність за дії чи бездіяльність їх членів, які фактично унеможливлюють подальше легітимне функціонування таких органів, зокрема у випадках вчинення корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень чи систематичного й очевидного нехтування покладеними функціями. Реалізацією такої соціальної відповідальності може стати відмова від існуючої моделі та перехід до розроблення нових форм взаємодії громадськості із судовою владою у процесі формування її кадрового корпусу, оскільки форма громадського контролю не може домінувати над його змістом і цільовим призначенням.

Наукова новизна притаманна і науковим публікаціям дисертанта, які відображають високий рівень теоретичної підготовки та достовірність отриманих результатів дисертаційного дослідження, а також містять науково обґрунтовані висновки та узагальнення, що органічно корелюють із положеннями дисертаційного дослідження та забезпечують їх апробацію у науковому середовищі.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукова обґрунтованість положень, висновків і рекомендацій, представлених

у дисертаційному дослідженні, підтверджується використанням широкого кола джерел, зокрема, фундаментальних наукових праць, значного масиву міжнародних та національних нормативно-правових актів, а також практики національних і міжнародних судових органів (192 найменування).

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Слід відзначити чітке та коректне визначення об'єкта та предмета дослідження, його мети та завдань, що забезпечило комплексність і внутрішню логічну узгодженість дисертаційного дослідження, а також надало змогу чітко сформулювати власні, нові для юридичної науки ідеї та науково обґрунтовані пропозиції.

У дисертаційному дослідженні А. О. Боровської на підставі узагальнення наукових концепцій, комплексного та системного аналізу нормативно-правової бази сформовано та обґрунтовано теоретико-прикладні засади участі дорадчих органів у формуванні судової влади України, виявлено прогалини регулювання їх статусу та практичні проблеми функціонування, а також сформульовано науково обґрунтовані пропозиції, спрямовані на їх розвиток і удосконалення.

У межах визначеної мети дисертантом виконано ґрунтовну науково-дослідну роботу, спрямовану на комплексне осмислення досліджуваної проблематики. Зокрема, у дисертації: визначено історико-правові передумови виникнення в системі судової влади України дорадчих органів; з'ясовано правову природу дорадчих органів у системі судової влади України; надано авторське визначення поняття дорадчих органів та класифікувати їх; окреслено та диференційовано функції дорадчих органів; структуровано порядок формування дорадчих органів; визначено повноваження дорадчих органів та їх членів; визначено можливість дорадчих органів бути самостійними суб'єктами юридичної відповідальності та нести соціальну відповідальність; встановлено види юридичної відповідальності членів дорадчих органів; окреслено перспективу та напрями подальшого удосконалення інституту дорадчих органів; сформульовано пропозиції, спрямовані на удосконалення порядку формування дорадчих органів, їх

повноважень та меж відповідальності членів дорадчих органів.

Поставлені перед дисертантом наукові завдання виконані в повному обсязі, мета дисертаційного дослідження повністю досягнута.

Науковій обґрунтованості положень дисертації сприяв сучасний методологічний інструментарій. Запорукою наукового рівня дисертації стало використання філософських, загальнонаукових та спеціальних методів дослідницької діяльності. Усі вони потрібні для проведення повноцінного, всебічного та комплексного дослідження, що сприяють досягненню мети та розв'язанню конкретних завдань, слугують підґрунтям для об'єктивного аналізу наукового опрацювання теми.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Результати наукового пошуку А. О. Боровської можуть бути використані:

– нормотворчій діяльності – з метою вдосконалення законодавства про судоустрій і статус суддів, Конституційний Суд України, інших нормативно-правових актів, що регулюють питання організації та функціонування судової влади в Україні, а також локальних актів органів суддівського врядування, які стосуються питань формування органів судової влади;

– науково-дослідній діяльності – для подальшого розвитку теоретичних положень щодо розвитку моделі дорадчих органів у системі судової влади України;

– у навчально-методичній діяльності – при підготовці навчальних і навчально-методичних посібників, підручників, іншої методичної літератури, а також при викладанні таких дисциплін, як: «Судоустрій України», «Організація судових та правоохоронних органів», «Судове право», «Судова влада в Україні» та інших;

– практичній діяльності – для забезпечення належного рівня кадрових процедур формування судів та органів суддівського врядування.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Структура дисертаційної роботи є оптимальною, дає змогу цілісно оцінити результати дослідження. Робота складається із вступу, двох розділів, які об'єднують сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний

обсяг дисертації становить 225 сторінок, із них основний текст викладено на 172 сторінках, список використаних джерел становить 26 сторінок, додатки – 3 сторінки.

Структура дисертації та зміст її підрозділів слугували розкриттю мети наукового пошуку та виконанню поставлених автором завдань дослідження, дозволили ґрунтовно дослідити предмет дисертаційної роботи. Дисертація є завершеною науковою працею, в якій у логічній послідовності розкрита мета і завдання дослідження.

Анотація відображає зміст дисертаційного дослідження та містить системний виклад основних положень наукової новизни та результатів наукового пошуку дисертанта. Її зміст забезпечує цілісне уявлення про структуру, висновки та ключові результати дисертаційної роботи.

Вступ дисертаційної роботи містить загальну характеристику дослідження. У ньому дисертант обґрунтовує актуальність обраної теми, розкриває зв’язок роботи з науковими програмами, планами та темами, формулює мету та завдання дослідження, визначає його об’єкт і предмет, окреслює використані методи дослідження та емпіричну базу. У вступі також висвітлено наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, особистий внесок здобувача, структуру та обсяг дисертації, наведено відомості про наукові публікації за темою дослідження та перелік основних положень, винесених на захист.

У першому розділі дисертаційного дослідження *«Теоретико-правові засади участі дорадчих органів у формуванні судової влади України»* авторкою здійснено ретроспективний аналіз становлення відповідних інституцій, що дозволило виявити ключові етапи їх формування та окреслити чинники, які зумовили їх появу в національній правовій системі. Дисертанткою розкрито змістовні характеристики дорадчих органів, уточнено їх понятійний апарат, а також окреслено особливості їх формування та структурного складу.

Особливо цінним є позиція авторки щодо визначення місця дорадчих органів у системі формування судової влади, що дозволяє комплексно оцінити їх роль та функціональне призначення. Здобувачкою запропоновано

систематизацію основних напрямів діяльності дорадчих органів, структуровано їх функціональне навантаження та окреслено їх вплив на відповідні кадрові та організаційні процедури.

У другому розділі дисертаційного дослідження *«Особливості правового статусу дорадчих органів, що беруть участь у формуванні судової влади України»* дисертанткою здійснено комплексний аналіз змісту та структурних елементів правового статусу відповідних інституцій. Розділ характеризується цілісністю та логічною послідовністю викладу, що дозволяє сформувати системне уявлення про місце дорадчих органів у механізмі формування судової влади.

Авторкою обґрунтовано взаємозв'язок між порядком формування дорадчих органів, обсягом їх повноважень та питаннями відповідальності як взаємодоповнюючих складових їх правового статусу. Окремо слід відзначити орієнтацію дисертантки на визначення перспектив удосконалення інституту дорадчих органів, що надає дослідженню прикладного спрямування та підсилює його значущість для подальшого розвитку правового регулювання у відповідній сфері.

Дисертацію завершують ґрунтовні висновки, що спрямовані на вирішення визначених дисертантом завдань та мети наукового пошуку.

Повнота викладення у публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Результати дисертаційного дослідження повною мірою висвітлені у достатній кількості публікацій. Представлені положення та висновки є результатом особистої наукової праці здобувача, отримані результати мають значний практичний потенціал з огляду на сучасні виклики, що стоять перед Україною.

Основні теоретичні положення і висновки дисертації викладені у 9 наукових публікаціях, серед яких: 3 – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань із юридичних наук, та 6 – у збірниках тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Дисертація відповідає принципам академічної доброчесності та підготовлена здобувачем

самостійно. У роботі та наукових публікаціях здобувача не виявлено привласнення чужих ідей, результатів чи текстів без належного оформлення цитувань, а також інших випадків порушення академічної доброчесності. При використанні наукових і інших джерел дисертант надає коректні посилання. Дисертація є оригінальною та самостійною науковою працею.

Разом з тим, проведений аналіз дисертації дає підстави висловити окремі зауваження та надати певні рекомендації:

1.Запропонована авторкою у рамках підрозділу 1.3. класифікація функцій дорадчих органів (стор. 73-74) заслуговує на позитивну оцінку як спроба впорядкування складного функціонального спектра діяльності відповідних інституцій. Поряд із зазначеним, доцільним видається більш чітке окреслення критерію, який покладено в основу поділу функцій на основні та допоміжні. У представленому вигляді зазначений поділ потребує методологічної обґрунтованості. В цьому контексті також звернемо увагу і на те, що функція захисту визначеної законом інформації, віднесена до допоміжних, фактично має самостійне значення в умовах цифровізації та зростання вимог до обробки чутливих даних, зокрема, у процедурах добору та оцінювання суддів. У зв’язку з цим її кваліфікація як допоміжної виглядає дискусійною та потребує додаткового аргументування.

2. На стор. 182 дисертаційного дослідження авторка зазначає, що «…самостійною підставою для судового оскарження мають виступати процедурні порушення, зокрема ухвалення висновку з порушенням регламенту діяльності дорадчого органу, неповноважним або неналежним складом його членів, чи з істотним відхиленням від установленої процедури розгляду матеріалів. Водночас необхідно чітко зафіксувати, що сам факт незгоди особи зі змістом висновку дорадчого органу не може розглядатися як достатня підстава для його скасування. З огляду на це судовий контроль не повинен перетворюватися на механізм заміни експертної оцінки судовим розсудом чи інструмент ревізії висновків.». Так, твердження про визначення процедурних порушень як самостійної підстави для судового оскарження

видається обґрунтованим, проте в роботі недостатньо розкрито критерії відмежування істотних порушень від формальних. Відсутність вказаної диференціації здатне ускладнити практичне застосування запропонованого бачення та створити ризик неоднорідної судової практики.

3. У межах дисертаційного дослідження дисертанткою сформульовано положення, відповідно до якого «логічним і обґрунтованим кроком подальшої його еволюції є інституційна консолідація, що полягає у створенні єдиного дорадчого органу, здатного акумулювати ключові функції чинних дорадчих органів без суперечності європейським стандартам, та водночас відповідаючи суспільному запиту на прозорість, доброчесність і легітимність процедур формування судової влади». Безперечно, зазначена позиція вирізняється концептуальним переосмисленням інституційної моделі дорадчих органів, однак запропонована ідея інституційної консолідації потребує більш виваженого обґрунтування. Насамперед звертає на себе увагу певна узагальненість аргументації на користь створення єдиного дорадчого органу. У роботі зазначена пропозиція подається як логічний етап еволюції, проте недостатньо розкрито, які саме системні недоліки дорадчих органів можуть бути усунуті шляхом такої консолідації та чи не призведе вона, навпаки, до надмірної концентрації впливу в межах одного інституційного центру. Окремої уваги заслуговує питання функціональної сумісності різних за природою повноважень, які пропонується акумулювати в межах одного органу.

В той же час, сформульовані зауваження носять виключно рекомендаційний характер та жодним чином не впливають на загальний рівень наукової зрілості та аргументованості представленого дослідження. Навпаки, їх наявність підкреслює широту поставлених завдань і практичну значущість здобутих результатів.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Боровської Анастасії Олегівни на тему: «Роль дорадчих органів у формуванні судової влади України», яка відзначається високим рівнем

актуальності та суттєвою практичною значущістю, а також рівень наукової кваліфікації здобувача відповідають вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а також Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» № 40 від 12.01.2017 р. (із змінами та доповненнями), а дисертантка – Боровська Анастасія Олегівна на підставі публічного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:
професор кафедри конституційного права
та порівняльного правознавства
юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
доктор юридичних наук, доцент Вероніка БЕРЧ

Підпис д.ю.н., доц. В.В. Берч засвідчую:
Вчений секретар
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
кандидат технічних наук, доцент Олена МЕЛЬНИК

КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № 1114 и/2
«18» 04 2016 р.